

Iagttagelser over Stor Tornskade og Storspove paa Randbøl Hede.

Af LEO NOVRUP.

Det var i Sommeren 1933, at det lykkedes HANS MEINHARDT at finde en Rede af Stor Tornskade (*Lanius excubitor L.*) i en lille Plantage paa Randbøl Hede (D. O. F. T., 1933, S. 113). Ogsaa Aaret efter ynglede der et Par samme Sted (MEINHARDT, D. O. F. T., 1934, S. 71).

I de følgende tre Aar, 1935—37, undersøgte baade MEINHARDT og undertegnede Lokaliteten uden at se noget til Stor Tornskade, som i hvert Fald ikke ynglede i omtalte lille Plantage. Derimod kan Fuglene udmærket godt have haft Rede i de nærliggende store Plantager, hvor en grundig Eftersøgning nærmest var umulig.

Selvfølgelig blev der ogsaa paa vore Ture kikket efter Storspoven (*Numenius arquata L.*), der alle Somre var derude. Fredag den 15. Maj 1936 var TH. KJÆR, MEINHARDT og undertegnede paa Opdagelser paa Heden, hvor vi fandt en døende Blaa Kærhøg (*Circus cyaneus*), gammel Han. Var den Træk- eller Ynglefugl? Det blev for os et ubesvaret Spørgsmaal.

Ved en lille Sø holdt to Tinksmede (*Totanus glareola*) til. Deres Opførsel tydede paa, at de endnu ikke havde begyndt Rugningen. — Enkelte Urfugle stødte vi paa i Dagens Løb; men den store Begivenhed indtraf, da jeg efter megen Søgen og Afluring fandt Storspovens Rede med 4 Æg paa en lille Pold med Vand omkring. Det lykkedes mig i de følgende 14 Dage at faa hele Storspovefamilien fotograferet ved Reden. Den 1. Juni udklækkedes Æggene, og Ungerne begyndte samme Dag at løbe rundt paa den lille Pold, men Storspovehannen vilde dog ikke tillade dette; den puttede dem ind under sig og laa og rugede. Inden jeg forlod Stedet ringmærkedes Ungerne.

Den 3. Juni 1936 om Eftermiddagen var jeg igen paa Randbøl Hede for at se efter Spoverne. Langt om længe fandt jeg Storspoveparret og Ungerne ca. 3 km fra Redestedet. To af

Ungerne havde jeg i Haanden, og de bar min Ring. Forunderligt, at saadanne smaa Unger paa 2 Døgn kan fjerne sig ca. 3 km¹). De gamle Spover flyver vel ikke med dem i Næbbet, ligesom Skovsneppen skal gøre? Det kunde jo sagtens lade



LEO NOVRUP fot.

Fig. 1. Storspove-Hun rugende. Randbøl Hede Maj 1936.

sig gøre med det Næb, Spoven har. — Maal paa Spoveunge 2 $\frac{1}{4}$ Døgn gammel: Næb 21 mm, Tarse 38 mm.

Den 21. Juni 1936 er jeg igen ude paa Randbøl Hede for at se efter Spoverne, og efter lang Tids Søgen fandt jeg dem paa et Sted, som laa diametralt modsat Stedet, hvor jeg fandt Ungerne to Dage efter Udrugningen. Den nye Strækning var paa ca. 4 $\frac{1}{2}$ —5 km. Endnu et Bevis paa Spoveungernes Dyg-

¹) Af N. H. JENSEN fejlagtig opgivet til 6 km (D. O. F. T., 32. Aarg., 1938, S. 89).

tighed, hvad Fodsporten angaar, og muligvis et Fingerpeg om de gamle Spovers instinktmæssige Føren fra Mark til Mark i Nærheden af Heden, hvor der fandtes gode Fødeemner (Græshopper og i Kokasserne Insekter).

Den 4. Juli 1936 var jeg igen paa Heden og fandt begge gamle Spover paa det samme Sted som sidst (Græsfenne). De



LEO NOVRUP fot.

Fig. 2. Storspove-Han ruger Ungerne 1. Juni 1936;
den puster sig op som er Skrukhøne.

fløj skrigende omkring mig. Da jeg ikke saa noget til Ungerne, kan man gaa ud fra, at de endnu ikke er flyvedygtige, selvom de nu er 34 Dage gamle.

Den 9. Juli 1936 igen paa Heden; det er nu 39 Dage siden, Spoveungerne kom til Verden. Spoverne opholder sig stadig ude paa Græsfennerne nær Heden, og begge de gamle Spover er hos Ungerne endnu (Hunnen skal jo ellers forlade Hannen og Ungerne). Jeg faar Øje paa en af Ungerne ude paa Marken. Den ser nu voksen ud; kun Næbbet er kort endnu. Jeg skynder mig nærmere. Ungen bliver urolig, den løber frem og tilbage i fuld Fart, dækker sig, løber igen, snurrer rundt, og da jeg er den ca. 10 m nær, breder den Vingerne ud og flyver

langt ud paa Heden. Den kunde altsaa flyve; jeg blev overrasket og fik intet Billede taget af den store Unge.

Én af de ringmærkede Spoveunger blev fundet død i en Eng ved Ø. Vedsted ved Ribe, d. 5. Aug. 1936. Dette tyder paa, at vore Ynglespover begynder Trækket sydpaa ca. en Maaned efter Ungernes Flyvedygtighed, eller med andre Ord,



LEO NOVRUP fot.

Fig. 3. [Storspove-Unger, født 1. Juni 1936 paa Randbøl Hede.
Sidste Unge er lige kommet ud af Ægget Kl. 14²⁵;
Billedet taget 5 Minutter efter.

naar Jagten paa dem gaar ind i August. Man maa haabe, at Juli-Fredningen stadig maa bevares herhjemme.

I Sommer 1937 saas ogsaa et Par Storspover paa Randbøl Hede. Fandt en Rede med ødelagte Æg (Kraget). Saa senere de gamle med Unge paa de samme Græsmarker som i 1936. — I Sommeren 1938 saa jeg Spoveparret derude d. 22. Maj og mange Gange senere. Ligeledes i Sommeren 1939 saas et Par derude¹⁾.

¹⁾ Den 20. Maj 1939 saa jeg samtidig 6 Storspover ved en lille Sø i Lille Vildmose; de opførte Parringsleg — sikkert 3 ynglende Par.

Med stor Glæde konstaterede jeg i Maj Maaned 1938, at Stor Tornskade igen rugede i Plantagen paa Randbøl Hede, og jeg besluttede at prøve paa at faa taget nogle Fotografier fra dette det tredje danske Redefund. Det lykkedes jo ikke i 1933 og 1934 for HANS MEINHARDT.

Reden fandtes ogsaa denne Gang ca. 4 m oppe i et Grantræ, og jeg stillede et Fotoskjul op under nogle tætte Grene. Redetræet var saa tyndt, at det ikke kunde bære til Klatring.

Tornskaderne røbede sig altid, naar man nærmede sig Plantagen, ved at sidde i Trætoppene, hvor de var meget iøjnefaldende. Kom man Reden nær, fløj de omkring én og skældte ud. Deres Stemme mindede om Sjaggerens, og jeg noterede følgende: krææ, krææ, brææ, brææg.

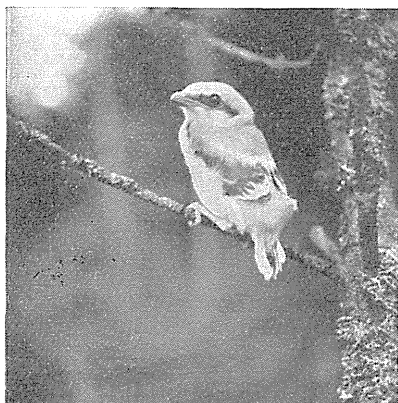
Deres Jagtterræn var særlig Heden. Herude sad de paa Lur i enligstaaende Træer og Buske (Gran, Fyr og Enebær). Jeg fandt aldrig spiddede Dyr, hverken derude eller ved Reden.

Interessant var det at iagttage Tornskadernes store Flyvefærdighed, hvordan de i Luften kunde staa stille som en Taarnfalk, svirrende over Reden eller et Fangssted ude over Heden.

Den 30. Maj 1938 sad jeg i Skjul i 6 Timer ved Reden for at gøre Iagttagelser. Desværre var det øsende Regnvejr hele Tiden, hvilket muligvis havde Indflydelse paa Parrets Væremaade og Fodring af Ungerne.

Jeg gik i Skjul Kl. 9⁴⁰. Det var Regnvejr. Alligevel sidder én af Tornskaderne i Nærheden af Reden og smaasynger. Oppe i Reden sidder de 5 Unger og ryster Vanddraaberne af sig; jeg kan lige skimte Hovederne over Kanten. Kl. 10⁰³ fodres første Gang (Insekt). Én af Ungerne prøver Vingerne. Kl. 10¹³ fodres igen (Insekt). Tornskadens Lyd ved Reden ligner Sjaggerens meget: sja, sja sjæ. — Kl. 10²³ er Fuglen igen ved Reden, men flyver over og sætter sig i et Træ ved Siden af, hvor den piller sig og bliver siddende lige til Kl. 10⁵⁷; den fløj da ud over Heden. — Kl. 11⁵⁰ fodres der igen (Firben), og Tornskaden flyver skrigende bort. — Fodrer igen Kl. 11⁵⁷ og 12⁰⁰ samt 12⁰⁵. Igen Kl. 12⁵³. — Igen Kl. 13²² og 13²⁵, 13³² og 13³³ samt 13⁴⁰, 13⁴⁴, 13⁴⁶ og 13⁴⁹. — Der fodres igen 14¹⁰ og borttages Skarn. — Fodrer igen 14³⁷ og igen 5 Gange fra 14⁴⁰ til 14⁴⁴. Og tre Gange fra 14⁴⁵ til 14⁴⁷.

Der fodredes altsaa i alt 25 Gange i de 6 Timer, jeg sad ved Reden. I de første to Timer kun 6 Gange. I de følgende to Timer 10 Gange og i de to sidste 9 Gange. Det ejendommelige var, at Fodringerne faldt saa hovedkuls efter hverandre. Saaledes i 27 Min. fra Kl. 13²²—13⁴⁹ i alt 9 Gange. Og endog 8 Gange i 7 Min. fra 15⁴⁰—15⁴⁷. Det er overordentlig hurtigt, selv om Parret hjælpes ad. Jeg antager, det skyldes dette, at Tornskaderne sætter en Del Bytte paa Spid og saa derfra



LEO NOVRUP fot.

Fig. 4. Unge af Stor Tornskade, Randbøl Hede 31. Maj 1938.

bringer det til Ungerne. Derved bliver de i Stand til at fodre saa mange Gange i Træk.

Det var mest Insekter, de kom med. Et Par Gange var det et Firben. En Dag, jeg kom der ud, laa Resterne af en Lærke under Redetræet. Saa enkelte Fugle gaar der ogsaa med i Købet.

Ungerne fløj fra Reden d. 30. Maj. De tre indfangede jeg og ringmærkede. Den 31. Maj Kl. 16 sad de alle fem lige over Reden i Redetræet. Den Dag fik jeg taget enkelte gode Fotografier baade af Ungerne og de gamle, ligesom jeg tog 15 m Kinofilm af Familien, før jeg forlod Plantagen.

Tilføjelse: KAJ WESTERSKOV, Vejle, har meddelt mig, at Stor Tornskade yngede i 1939 paa Randbøl Hede, og at han d. 5. Maj 1940 baade saa Stor Tornskade og Storspove derude, tillige med Blaa Kærhøg.
